

Bild A 00207 Norsjö kyrka, 1950.

Byggnadshistorik

Kyrkan är uppförd i nationalromantisk stil 1916–1917 efter ritningar av arkitekt Fredrik Falkenberg, Stockholm. Byggmästare var K. Markgren och R. Hedström, Skellefteå. Invigning skedde den 22 juli 1917. Den breddorienterade planen där kyrkorummet är närmast kvadratisk samt det brutna voluminösa taket med den spetsiga barocka takryttaren har paralleller med svenskt kyrkobyggnade under 1700-talet. Det indragna koret med låga sidobyggnader har närmast medeltida förebilder. Vad som är mera tidstypiskt är de kopplade fönsterna och strävpelarnas utseende samt att inhemskt ”äkta” material användes som huggen sten och trä. Det treklöverformade valvet är närmast gotiskt med medeltida förebilder och den fasta inredningen med läktare, altarskåp och predikstol är gestaltade i barockstil. Arkitekten har således låtit traditionella motiv smälta samman till en ny originell helhet. Det dekorativa måleriet i kyrkorummet utfördes med limfärg av konstnären Yngve Lundström 1920. Det är i jugendstil med organiska motiv hämtade från växtriket. De målade arkadbågarna i korvalvet,

med persongalleri, föreställande ”de visa och de fåvitska jungfrurna”, har en stil som mest påminner om medeltida romanskt måleri.

Byggnadsbeskrivning

Kyrkan är uppförd på en grund av huggen sten med utskjutande förhall, ett kvadratisk långhus samt ett smalare utskjutande kor flankerat av en avfasad sakristia i väster och en likaledes avfasad korkammare i öster. Dessutom finns två utskjutande vindfång på vardera sidan om långhuset. Långhuset täcks av ett brett brutet tak, liksom även de två något lägre frontespisarna på respektive långhussida, medan förhall, vindfången och koret täcks av sadeltak. Sakristian, respektive korkammaren har branta valmade tak. En takryttare är placerad över långhusets och frontespisarnas skärningspunkter, vilken bildar mittpunkt för kyrkan. Takryttaren är gestaltad med liten lökkupol och spetsig spira med krönande flöjel. Taktäckningen är av tvåkupigt tegel och spiran täcks av tjärat spån. Vindskivorna är profilerade och avslutas vid takfoten av underliggande sniderier. Fasaden är klädd med liggande slät rödmålade panel på förvandring (fjällpanel). Fyra timrade och panelklädda sluttande strävpelare finns på respektive långhussida. Fönstren är rödmålade, spröjsade och högt placerade under takfoten. Stora fönster finns över entrégaveln samt på frontespisarnas gavlar. Förhallen (vapenhuset) är gestaltat som en öppen svale, med rödmålade väggar, men vitmålat innertak. Ingångsdörren är i mitten, gestaltad som en pardörr med fiskbensmönstrad panel, flankerad av två mindre sidodörrar med snedfasad panel. Ett målat motiv finns ovan entrén, föreställande trappa med urna, svepning och kors. Stentrappor av huggen granit leder upp till de två sidoentréerna med fiskbensmönstrade pardörrar.

Kulturhistorisk status

Norsjö kyrka är en fin och ovanlig representant för den nationalromantiska sakrala träarkitekturen med förebilder i 1700-talets kyrkobyggnad. Kyrkans yttre har ej förändrats nämnvärt sedan byggnadstiden. De få förändringarna har inte ändrat karaktären det minsta. Interiören har genomgått vissa förändringar sedan byggnadstiden, dessa är inte så framträdande men har ändå haft en viss betydelse. Det är mycket värdefullt att all fast inredning finns bevarad, ritad av Falkenberg, liksom även armatur och glasmålningar. Altarskåp, orgelfasad, predikstol är snidade av snickaren Axel Finnberg och byggmästare Hedström, efter Falkenbergs ritningar. Altarskåpets krucifix samt ”Moses” och ”Paulus” är snidade av Otto Strandman, Stockholm. Stilmässigt har kyrkan med sin nationalromantiska karaktär sin främsta parallell i länet med Ammarnäs kyrka, ritad av Torben Grut, speciellt med det breda nerdragna takfallet och strävpelare som följer takets brytning. Liknande kopplade fönster påträffas bl a i Fällfors kyrka. I huvudsak är dock kyrkans gestaltning besläktad med nationalromantiska kyrkor utanför länet, bl a Kiruna kyrka (ritad av Gustaf Wickman) och den numera uppbrunna Norrfjärdens kyrka (ritad av T. Grut), båda med nerdragna tak och strävpelare. Treklövervalvets form hämtade arkitekten måhända från det medeltida valvet i Ärentuna kyrka, Uppland, numera förvarat i Historiska museet. De två stycken inbyggda lägre ”korsarmarna” som genombryter treklövervalvet, är gestaltade som utdragna tunnvalv, liknande parabelbågar och har sin främsta motsvarighet i Engelbrektskyrkan i Stockholm, ritad av Lars Israel Wahlman.

Källa: Västerbottens museum/Vård- och underhållsplan för Norsjö kyrka.